

ระบบลูกขุนในประเทศฝรั่งเศส

ประวัติโดยย่อ

การศึกษาถึงระบบลูกขุนในประเทศฝรั่งเศสนั้น เพื่อความเข้าใจถึงความ เป็นมาของระบบลูกขุนจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติศาสตร์กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งพอจะแบ่งแยกได้ดังนี้

1. ยุคกฎหมายเก่า
2. ยุคปฏิวัติ ค.ศ. 1789 - 1808
3. ยุคประมวลกฎหมายโปเลียน (Code Napoleon)

1. ยุคกฎหมายเก่า ยุคกฎหมายเก่านี้แบ่งแยกได้ดังต่อไปนี้

1.1 ยุคโรมัน (Roman period) ที่ตั้งของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบันนั้นเดิมเป็นดินแดนของชาวโกล (Gaul) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมัน ค่าย ดังนั้น กฎหมายโรมันจึงเข้าไปมีอิทธิพลในดินแดนของชาวโกลค่าย แต่อิทธิพลนี้มีลักษณะ เป็นการยอมรับโดยสมัครใจ กล่าวคือท้องถิ่นใดจะยอมรับอิทธิพลนี้หรือไม่ก็ได้ เพราะฉะนั้น บางท้องถิ่นก็ยังใช้ประเพณีท้องถิ่นบังคับแก่ประชาชนบางท้องถิ่นก็ยอมรับกฎหมายโรมันเข้ามาผสมกับจารีตประเพณีของตน เป็นลักษณะกฎหมายที่ผสมซึ่ง เรียกว่า กฎหมายโกล-โรมัน (Gallo-roman) และในคริสต์ศตวรรษที่ 4 ชาวโกลก็ได้รับอิทธิพลของกฎหมายโรมัน อย่างสมบูรณ์ ค่ายการยอมรับเอาประมวลกฎหมาย Gregorius และ Hermogenius และ Institutes ของ Gaius ไปใช้ในกฎหมายของตน จนกระทั่งถูกชาว Babarians ยึดครองดินแดนในศตวรรษที่ 5

1.2 ยุค Franque (Frankish period) ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 5 ชาว Burgundians, Visigoths และ Frankish ได้เข้ามาตั้งอาณาจักรขึ้นในดินแดนของชาวโกลและในศตวรรษที่ 6 พวก Frankish ได้มีอำนาจปกครองไปทั่วทั้งประเทศ แต่ก็ไม่ได้นำกฎหมายของพวกตนเข้ามาใช้แทนกฎหมายโรมัน โดยเฉพาะในระยะแรกพลเมืองแต่ละพวกต่างก็อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของตนโดยอิสระ กล่าวคือชาว Barbarians ก็อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย Barbarians ส่วนชาวโกลก็อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย โกล - โรมัน

ในระยะต่อมาอาณาจักรโกลได้ถูกรุกรานโดยชาวนอร์มัน (Norman) ประกอบกับชาวอาหรับก็ได้เข้าครอบครองดินแดนแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน จึงทำให้ประชาชนที่เป็นชาวโกล และบิวเวเรียนตกอยู่ในสภาพบังคับที่ค่อนข้างคล้ายกันซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้กฎหมายของชนสองพวกจำต้องรวมเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีผลใช้บังคับแก่ประชาชนได้ทุกคนโดยเสมอภาคกัน และสภาพการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเฉพาะในท้องถิ่นที่มีการรวมตัวกันเท่านั้น กฎหมายนี้เรียกว่า Lex Romana Visigothorum

1.3 ยุคฟิวคัล (Feudal period) แม้ว่า Lex Romana Visigothorum ซึ่งได้แบบอย่างมาจากกฎหมายโรมันในสมัยก่อน จะนำมาใช้กันอยู่ในดินแดนของชาวโกล ถึงแม้ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถใช้บังคับได้ทั่วไป เพราะการปกครองในขณะนั้นอยู่ภายใต้ระบบฟิวคัล ซึ่งอำนาจจากส่วนกลางยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ นอกจากนี้ประชาชนยังแบ่งออกเป็นวรรณะต่าง ๆ ได้แก่ พวกนักรบหรือชนชั้นสูง (nobles) และพวกพระ (clerge) ชนชั้นกลาง (middle class) และชนชั้นต่ำมีฐานะคล้ายทาสแต่ยังไม่ถึงกับเป็นทาส (serfs) ซึ่งมีสถานะทางกฎหมายแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นจึงยังไม่ใช่มุขหมายอันหนึ่งอันเดียวกันที่สามารถนำไปใช้บังคับได้ทุกท้องถิ่น

1.4 ยุคกษัตริย์ (Monarchical period)

ในตอน

ปลายศตวรรษที่ 15 กษัตริย์ของฝรั่งเศสได้พยายามรวบรวมอำนาจมาอยู่ที่ส่วนกลาง แทนที่จะกระจายอำนาจออกไปดังเช่นที่เป็นอยู่ในยุคฟิวคัล และในยุคนี้อองไคมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคือ

ก. การบันทึกจารีตประเพณี แต่เดิมจารีตประเพณีต่าง ๆ ไม่ได้มีการบันทึกกันไว้ ประมาณกันว่ามีจารีตประเพณีที่ใช้อยู่ในฝรั่งเศสในยุคนั้น มีจารีตประเพณีทั่วไปอยู่ 60 จารีตประเพณี มีจารีตประเพณีท้องถิ่นอีกประมาณ 600 จารีตประเพณี การถ่ายทอดข้อ ๆ มาได้กระทำด้วยวาจา จึงเกิดการผิดพลาดและเป็นเหตุให้เกิดการโต้แย้งถึงความถูกต้องของจารีตประเพณีอยู่เสมอและในปี ค.ศ. 1453 ได้มีการจดบันทึกจารีตประเพณีโดยกฤษฎีกาของ Montitles-Tours ซึ่งพอจะแก้ปัญหาการโต้แย้งได้บ้าง และได้มีการแก้ไขต่อมาอีกหลายครั้ง

ข. การประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 - 17 กษัตริย์ฝรั่งเศสได้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายหลายฉบับ รวมเรียกว่า "Grandes ordonnances" ซึ่งพระราชกฤษฎีกาเหล่านี้ที่จริงได้แก่การจัดรวบรวมกฎหมายเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่แบบประมวลกฎหมาย ได้แก่พระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 1667 (Ordonnance de la Procedure Civile) พระราชกฤษฎีกาเรื่องพินัยกรรม ค.ศ. 1735 (Ordonnance sur les Testaments) และพระราชกฤษฎีกาเหล่านี้ได้เป็นที่มาของประมวลกฎหมายนโปเลียน ในระยะต่อมา¹

¹ Dalloz, "Repertoire de Droit Civil" Encyclopedia Juridique IV (1954), pp. 686-687.

2. ยุคปฏิวัติ ค.ศ. 1789-1804 ตั้งแต่การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1789 เป็นต้นมา ประเทศฝรั่งเศสอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทางด้านกฎหมาย เพราะคณะปฏิวัติได้ยกเลิกกฎหมายเก่า โดยเฉพาะกฎหมายในยุคศักดินา ซึ่งได้มีการแบ่งชั้นวรรณะของประชาชนเสียและบัญญัติกฎหมายที่ให้ความเสมอภาคและเสรีภาพแก่ประชาชนมาใช้แทนที่ได้มีการประกาศว่าชาวฝรั่งเศสมีสิทธิเท่าเทียมกัน การแต่งงานเป็นเรื่องของฝ่ายบ้านเมืองมีการเพิ่มบทบัญญัติการศึกษาเข้าไป และหลักความเท่าเทียมกันในการรับมรดกของทายาทที่อยู่ในชั้นเดียวกัน และตั้งแต่ ค.ศ. 1792-1795 คณะผู้ปกครองประเทศต่างก็มีความปรารถนาที่จะให้มีกฎหมายที่มีความเป็นประชาธิปไตย จึงได้พยายามที่จะให้มีการจัดทำกฎหมายดังกล่าว คือ ในปี ค.ศ. 1790 สภาร่างรัฐธรรมนูญ (L'Assemblée Constituante) ได้มีมติให้ร่างประมวลกฎหมายแบ่งชั้นและได้บัญญัติความมุ่งหมายไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1791 ด้วย คำมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญรวมทั้งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเป็นอันไร้อผล เพราะไม่มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้นและได้มีการพยายามอีกแต่ก็เป็นอันไร้อผลในที่สุด

3. ยุคประมวลกฎหมายนโปเลียน (ค.ศ. 1804) เมื่อนโปเลียน โบนาปาร์ต (Napoléon Bonaparte) ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศโดยได้ดำรงตำแหน่ง Premier Consul แล้ว นโปเลียนมีความประสงค์ที่จะจัดทำประมวลกฎหมายขึ้นให้ได้ แม้ว่าผู้ปกครองประเทศในยุคเก่าหรือคณะปฏิวัติจะประสบความสำเร็จมาแล้วก็ตาม โดยในปี ค.ศ. 1800 นโปเลียนได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงจากศาลสูง และ Conseil d'Etat จำนวน 4 คน คือ Tronchet, Bigot de Préameneu, Malleville และ Portalis ให้มีหน้าที่ในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งขึ้นโดยบุคคลิกส่วนตัวของนโปเลียนมีผลให้ร่างกฎหมายดังกล่าวผ่านการพิจารณาจากสภา Tribunal และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1804 เรียกว่าประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส (Code Civil des Français) มีกฎหมายทั้งสิ้น 2281 มาตรา และในที่สุดได้มีการเปลี่ยนชื่อ

ประมวลกฎหมายนี้โดยเรียกว่า "ประมวลกฎหมายนโปเลียน"(Code Napoléon)¹

กฎหมายฝรั่งเศสตั้งแต่ ค.ศ. 1804 จนถึงปัจจุบัน ภายหลังจากการประกาศใช้ประมวลกฎหมายนโปเลียนแล้ว ในระยะต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้น ทำให้ทบับัญญัติของกฎหมายบางลักษณะหรือบางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคมในยุคนั้น ทำให้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมหรืออาศัยคำพิพากษาของศาลในการแก้ปัญหทางกฎหมาย และในปี ค.ศ. 1808 ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Code de Procédure Civile) และประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code de Procédure Criminelle) ในปี ค.ศ. 1811 และ เปลี่ยนชื่อเป็น (Code de Procédure Penale) เมื่อปี ค.ศ. 1959 ระบบศาลในประเทศฝรั่งเศส การพิจารณาความในประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเข้าร่วมในการพิจารณาคดีเฉพาะในคดีอาญาเท่านั้นและเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษต้องถึงซึ่งกฎหมายกำหนด ในคดีแพ่งลูกขุนไม่ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาแต่อย่างใด ดังนั้น ในที่นี้จะขอกกล่าวแต่เฉพาะการพิจารณาคดีอาญาเท่านั้น

เนื่องจากวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นระบบผสม (Procedure Mixte) แต่ส่วนที่สำคัญเป็นระบบไต่สวน (Type Inquisitoire) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส (Code d'Instruction criminelle) ซึ่งได้ประกาศใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1808 ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เก่าแก่ที่สุดในยุโรป เนื่องจากประมวลกฎหมายฉบับนี้เก่าแก่มากจึงมีความไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ รัฐบาลฝรั่งเศสได้แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งชื่อว่า Commission d'Etudes pénales législatives ทำการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายฉบับนี้ให้ทันสมัย คณะกรรมการได้กร่างบทบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่อง l'action publique และ l'action civile (การฟ้องทางอาญาและฟ้องอาญาสินไหม) เป็นเรื่องแรกและรัฐสภาของสาธารณรัฐที่ 4 ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 31

1

Frederick Lawton, The Third French Republic. (Grant Richard: London, 1909), pp. 87-89

ธันวาคม ค.ศ. 1957 ส่วนที่เหลือรัฐสภาของสาธารณรัฐที่ 5 ได้ลงมติประกาศใช้ เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1958 และให้ชื่อใหม่ว่า Code de Procédure Penale ซึ่ง เป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งขอแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคแรกเป็นเรื่องศาลอาญา และภาคหลังเป็นเรื่องของวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสได้จัดแบ่งศาลอาญาออกเป็น 2 ส่วน คือ ศาลไต่สวน (Jurisdiction d'Instruction) และศาลตัดสิน (Jurisdiction de Judgement) ซึ่งศาลทั้งสองนี้ ทำการพิจารณาคดีตามลักษณะของกฎหมาย คือตาม บทบัญญัติกฎหมายทั่วไปและกฎหมายพิเศษ สำหรับศาลที่พิจารณาคดีทั่วไป (Les Jurisdiction de Droit commun) นั้นเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ทุกคน กระทำผิดอาญา ยกเว้นบุคคลบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลพิเศษทำการพิจารณา ส่วนศาลที่พิจารณาคดีตามกฎหมายพิเศษ (Les Jurisdiction d'exception) คือศาลที่พิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีบุคคลบางประเภทกระทำผิด เช่น ทหารกระทำ ความผิดอาญาที่ขึ้นศาลทหาร ประธานาธิบดีกระทำความผิดรัฐธรรมนูญที่ขึ้นศาลการ เมือง ผู้เยาว์กระทำความผิดที่ขึ้นศาลคดีเด็ก¹

1. ศาลตามกฎหมายทั่วไป (Jurisdiction de Droit Commun)

1.1 ศาลตัดสิน (Jurisdiction de Judgement) ได้แก่

1.1.1 ศาล Tribunal de Police มี

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษเป็น contravention คือ คดีที่มีโทษจำคุก ไม่เกิน 2 เดือน และปรับไม่เกิน 20,000 ฟรังก์

1.1.2 ศาล Tribunal correctionnel พิจารณา

พิพากษาโทษที่เป็น délit คือคดีที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 2 เดือนขึ้นไปถึง 5 ปี และปรับเกินกว่า 2,000 ฟรังก์ขึ้นไป

1

1.1.3 ศาล Cour d' assies พิจารณาพิพากษา
คดีที่มีโทษเป็น Crime คือคดีที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปี ขึ้นไปจนถึงจำคุกตลอด
ชีวิต ประหารชีวิต

1.1.4 ศาล Chambre des Appels Correctionels
คือ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาซึ่งตั้งอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ

1.1.5 ศาล Cour d' Cassation หรือศาล
ฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุด

1.2 ศาลไต่สวน (Juridictions d' Instruction)

1.2.1 ผู้พิพากษาไต่สวน (Judge d' Instruction)
เป็นข้าราชการตุลาการแต่มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษาเมื่อสอบสวนคดี
เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะไต่ส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินหรือสั่งไม่ฟ้อง

1.2.2 ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 (Chambre d' Accusation) มี
ผู้พิพากษาองค์คณะ 1 นาย มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องขอความถี่อุทธรณ์คำสั่งของ
ผู้พิพากษาไต่สวน (Judge d' Insturction) และพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษ
เป็น Crimes เมื่อผู้พิพากษาไต่สวนส่งสำนวนมาให้พิจารณาว่าจะส่งฟ้องจำเลย
ต่อ Cour d' Assises หรือไม่

2. ศาลตามกฎหมายพิเศษ (Jurisdiction d' Exception)

2.1 ศาลคดีเด็ก (Jurisdiction des Mineurs) การ
พิจารณาคดีที่ผู้เยาว์กระทำความผิดนั้น มีความมุ่งหมายที่จะค้นหาสาเหตุที่ผู้เยาว์กระทำ
ผิด ศึกษาถึงอุปนิสัยและสติปัญญาของผู้เยาว์เพื่อจะได้ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับผู้เยาว์
กลับคนเป็นพลเมืองดีต่อไป ไม่ได้มุ่งประส่งลงโทษผู้เยาว์

2.2 ศาลปกครอง (La Haute Cour de Justice)

เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ประธานาธิบดีของหวากระทำความผิดฐานทรยศ คือ ทำผิดรัฐธรรมนูญและประ โยชนส่วนรวมและพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐมนตรีของหวากระทำความผิด Crime หรือ délit ในตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งศาลนี้มีผู้พิพากษา 24 นาย 12 นาย เป็นสมาชิกสภาผู้แทนและเลือกโดยสภาผู้แทนอีก 12 นายมาจากวุฒิสภา

2.3 ศาลทหาร (Juridiction Militaire) มีอำนาจ

พิจารณาพิพากษาคดีที่ทหารกระทำผิดวินัยทหาร หรือกระทำความผิดทางอาญาในกรม กองทหาร นอกจากนี้ยังมีอำนาจพิพากษาคดีที่ประชาชนกระทำผิดฐานกบฏ จารกรรม ศาลทหารในยามปกติมีนายทหาร เป็นผู้พิพากษา 6 นาย และผู้พิพากษาพลเรือน 1 นาย เป็นประธาน ในการพิจารณาคดีที่พันตรีกระทำความผิด ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Cour d' Appel) เป็นประธาน และในคดีที่พันโท พันเอกกระทำความผิด ผู้พิพากษา หัวหน้าคณะศาลอุทธรณ์เป็นประธาน ในกรณีทางทหารชั้นนายพลกระทำความผิดอธิบดี ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นประธาน

ศาลไต่สวนนั้น การพิจารณาคดีกระทำโดยผู้พิพากษาศาลไต่สวน ส่วนการ พิจารณาคดีในศาลตัดสินนั้น มีการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน (Jurés) ซึ่งจะ ไต่กล่าวถึง เฉพาะศาลตัดสินเท่านั้น

3. ศาลตัดสิน (Juridiction de Jugement)

ศาลตัดสินคือ ศาลที่พิจารณาพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดถึงที่ใจทักฟ้อง หรือไม่ ถ้าเห็นไม่ผิดก็พิพากษาให้ปล่อยตัวจำเลยไป ถ้าเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดก็ พิจารษาลงโทษ คำพิพากษาของศาลตัดสินถูกความอาจอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาได้ ยกเว้นคำพิพากษาของศาล La Cour d' Assises เท่านั้นที่ อุทธรณ์ไม่ได้

ศาลตัดสินตามกฎหมายธรรมดา หมายถึงศาลอาญาชั้นต้น ศาล Tribunal de police, Tribunal Correctionnel และ Cour d' Assises ส่วนศาล Chambre des Appels Correctionnel เป็นศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาทั้งอยู่ที่ศาลหัวเมือง Cour de Cassation เป็นศาลสูงสุดซึ่งมีเพียงศาลเดียว

ถึงแม้ว่าศาลอาญาจะมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกับศาลแพ่งก็ตาม แต่ผู้พิพากษาของศาลทั้งสองนี้ไม่ได้แตกต่างกัน ศาลเล็ก ๆ ที่มีผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ส่วนศาลใหญ่ ๆ ที่มีผู้พิพากษาคงแต่ 5 นายขึ้นไป จะแบ่งเป็นบัลลังก์ (Chambre) พิจารณา โดยผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่พิจารณาพิพากษา

3.1 ศาลอาญาชั้นต้น อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นนี้ประกอบด้วย Tribunal de grande instance มีผู้พิพากษาคงแต่ 3 นายขึ้นไป ตั้งอยู่ที่จังหวัด (département) และ Tribunal d' instance มีผู้พิพากษานายเดียวตั้งอยู่ที่อำเภอ (arrondissement) ศาลทั้ง 2 นี้ มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา Tribunal d' Instance และ Tribunal de police นี้เป็นศาลเดียวกัน ถ้าพิจารณาคดีแพ่งเรียกว่า Tribunal d' Instance ถ้าพิจารณาคดีอาญาเรียกว่า Tribunal de police ส่วน Tribunal de grande Instance และ Tribunal Correctionnel ก็เช่นเดียวกับ Tribunal de grande instance มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สัญชาติ คดีแพ่ง ที่มีทรัพย์สินเกิน 3,000 ฟรังก์ ขึ้นไป โดยปกติจะมีจังหวัดละศาล จังหวัดใหญ่ ๆ มีหลายศาล Tribunal d' instance พิจารณาคดีแพ่งที่มีทรัพย์สินไม่เกิน 3,000 ฟรังก์

Tribunal de police ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ (arrondissement) มีผู้พิพากษานายเดียวมี Commissaire de police ทำหน้าที่อัยการประจำศาล Procurcur de la République มีอำนาจเป็นอัยการประจำ

ศาลนี้คล้าย ถ้าไม่มี Commissaire de police ในเขตศาลนั้น
Procureur Général (อัยการศาลอุทธรณ์) ก็จะเลือก Commissaire
de police ในเขตศาล Tribunal correctionnel ให้ไปประจำ
ศาลนั้น

Tribunal de police มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความ
ผิด contravention ที่เกิดขึ้นในเขตศาล ยกเว้น contravention
ชั้นที่ 5 ซึ่งผู้เยาว์มีอายุไม่เกิน 18 ปี กระทำผิดซึ่งต้องพิจารณาในศาล Tribunal
pour enfants.

Tribunal Correctionnel (Tribunal de Grande Instance)
ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด มีผู้พิพากษาตั้งแต่ 3 นายขึ้นไป Procureur de la
République เป็นอัยการประจำศาลมีอำนาจตัดสินคดี délit
ที่เกิดขึ้นในศาล ถ้าเห็นว่าคดีที่ฟ้องนั้นเป็นคดี contravention ก็มีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาได้ และมีอำนาจตัดสินคดีอาญาสินไหมไต่กาย (action civile)

3.2 ศาลอาญาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ (La Chambre
des Appels Correctionnels) ศาลนี้เป็นส่วนหนึ่งของศาลอุทธรณ์ (La Cour d'
Appel) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคำฟ้องอุทธรณ์ซึ่งคู่ความอุทธรณ์คำพิพากษา
ของศาล Tribunal de police หรือ Tribunal Correctionnel ศาล
นี้มีผู้พิพากษา 3 นาย มีอัยการ (Procureur Général) และผู้ช่วยหลาย
นายเป็นอัยการประจำศาลนี้ นอกจากนี้ยังมีทนายความประจำศาล ประเทศฝรั่งเศส
มีศาลอุทธรณ์ 27 ศาลด้วยกัน กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ศาลอุทธรณ์ศาลหนึ่งมี
เขตอำนาจเหนือจังหวัดหลายจังหวัด

3.3 ศาลพิจารณาคดีอาชญากรรม (La Cour d' Assises)

ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดทุกจังหวัด เป็นศาลที่มีไต่กระทำการพิจารณาคดีตลอดทั้งปี ในปีหนึ่ง จะทำการพิจารณาคดีเพียง 4 สมัย สมัยละ 15 วัน แต่มีข้อยกเว้นตามกฎหมายกำหนด ศาลนี้ไม่มีผู้พิพากษาประจำ เมื่อถึงสมัยพิจารณาคดีสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรืออธิบดีศาลอุทธรณ์จะได้เลือกผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มาเป็นผู้พิพากษาศาลนี้ มีกำหนดเวลา 3 เดือน ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีที่เป็น crime ซึ่งศาล Chambre d' Accusation ส่งฟ้อง คำพิพากษาของศาลนี้เป็นอันเด็ดขาด ไม่มีอุทธรณ์ มี Procureur Général เป็นอัยการประจำศาล และผู้พิพากษาศาลนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ (Magistrats de Siége) และลูกขุน ผู้พิพากษาอาชีพมี 3 นาย เป็นหัวหน้าศาล 1 นาย ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและผู้พิพากษาองค์คณะทั้ง 2 นาย เป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรืออธิบดีศาลอุทธรณ์ให้มาเป็นผู้พิพากษาศาลนี้เป็นเวลา 3 เดือน และผู้พิพากษาศาลนี้ต้องไม่เคยสอบสวนคดีนั้นมาก่อน ส่วนคณะลูกขุนนั้นมี 9 นาย ลูกขุนมีสิทธิจะถามพยานก็ได้ และมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยรวมกับผู้พิพากษา ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวต่อไปในรางที่เกี่ยวกับลูกขุน

3.4 ศาลฎีกา (La Cour Cassation) เป็นศาลสูงสุด

มีหน้าที่ควบคุมดูแลคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเห็นว่าคำพิพากษาไม่ชอบด้วยกฎหมายก็จะทำความเห็นและส่งไปให้ศาลชั้นเดียวกัน ศาลที่พิพากษาคดีนั้นพิพากษาเสียใหม่ให้ถูกต้อง ศาลฎีกามี 5 คณะ

(chambre) สำหรับพิจารณาคดีแพ่ง 4 คณะ พิจารณาคดีอาญา 1 คณะ ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา 1 นาย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ 5 นาย ผู้พิพากษา 77 นาย procureur général 1 นาย ทนายความประจำศาล 17 นาย¹

1.

Istwan Szaszy, International Civil Procedure

(Akademiai Kiado: Mungary, 1964), pp. 3 - 9

4. ลูกขุนของศาล Cour d' Assises

ลูกขุน (jure) คือประชาชนที่ได้รับเชิญให้เข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษาคดีกับผู้พิพากษาศาลคักสิน (Magistrat du siege)

ลูกขุนของประเทศฝรั่งเศสนั้นเอามาจากกฎหมายอังกฤษ โดยได้รับมาตั้งแต่การปฏิวัติใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส โดยกฎหมายลงวันที่ 16 - 26 กันยายน ค.ศ. 1791 ได้จัดให้มีการพิจารณาคดีระบบลูกขุนนั้น แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับลูกขุนไปบ้าง เช่น กฎหมายลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 1941 เปลี่ยนอำนาจลูกขุนเป็น 6 คน และกฎหมายลงวันที่ 20 เมษายน 1945 ได้เปลี่ยนอำนาจลูกขุนเป็น 7 คน และในที่สุดได้เปลี่ยนอำนาจลูกขุนเป็น 9 คน ซึ่งแต่เดิมนั้นลูกขุนมีอยู่ 2 ประเภท คือลูกขุนฟ้องร้อง (Le juré d' accusation) และลูกขุนพิจารณาคดี (Le juré Judgement) โดยลูกขุนฟ้องร้องจะเป็นผู้เสนอว่าควรจะมีฟ้องร้องผู้กระทำความผิดหรือไม่ และลูกขุนพิจารณาคดีคดีจะพิจารณาวาผู้ที่ถูกกล่าวหาเป็นผูกระทำความผิดหรือไม่ แต่ต่อมาเห็นกันว่าลูกขุนฟ้องร้องปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ผลจึงได้ยกเลิกไปโดย Code d' Instruction Criminelle เหลือแต่ลูกขุนในศาล Cour d' Assises เท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นลูกขุน

1. มีสัญชาติฝรั่งเศส
2. อายุเกิน 30 ปี ไม่เป็นคนตาบอด หูหนวก
3. อ่านและเขียนภาษาฝรั่งเศสได้
4. เป็นผู้มีสิทธิในทางการเมือง (droit politiques)

คือมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ และมีสิทธิในทางแพ่ง (droit civils)

คือไม่ใช่คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และมีสิทธิในทางครอบครัว

4.2 บุคคลซึ่งต่อไปนี้คือห้ามมิให้เป็นลูกขุน

1. เคยองค์คำพิพากษาให้ลงโทษอาญาหนักโทษ หรือโทษจำคุก ตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป ในความผิด crime หรือ délit
2. เคยองค์คำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป หรือปรับ 500 ฟรังก์ ขึ้นไปไม่ว่าคดีชนาคดี และยังไม่พ้น 5 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาดังที่สุด
3. ผู้ที่อยู่ระหว่างถูกฟ้องคดีอาญาหรือถูกออกหมายจับหรือหมายขัง
4. ผู้ที่เคยถูกไล่ออกจากราชการ บุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. คนที่เป็นโรคจิต และผู้ที่ถูกศาลสั่งห้ามมิให้เป็นลูกขุน
6. ผู้ที่เข้าร่วมคดีในฐานะผู้ชำนาญการ (expert)
7. ผู้ที่มีอายุเกิน 70 ปี หรือผู้ที่เคยเป็นลูกขุนมาแล้วซึ่งอาจขอสละสิทธิได้

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นลูกขุนคือ สมาชิกในคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาลาการรัฐชธรรมนูญ กรรมการตุลาการ กรรมการเศรษฐกิจและสังคม ผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครอง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ทหาร ตำรวจ ซึ่งประจำการ เจ้าพนักงานป่าไม้ เจ้าพนักงานไปรษณีย์ เจ้าพนักงานภาษี เป็นต้น

4.3. การทำบัญชีรายชื่อลูกขุน การทำบัญชีรายชื่อลูกขุนทำกันทุกปีภายในเขตศาล Cour d' Assises รายชื่อลูกขุนสำหรับ Département de La Seine มีจำนวน 1,200 คน สำหรับเขตศาลอื่น ๆ จะมีลูกขุน 1 คน ต่อพลเมือง 1,300 คน ทั้งนี้จำนวนลูกขุนทั้งหมดต้องไม่น้อยกว่า 160 คน และไม่เกิน 240 คน ผู้ที่จะเป็นลูกขุนในศาลใดก็ตาม เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น

ทุก ๆ ปีในเดือนเมษายน จะจัดแบ่งจำนวนลูกขุนในเขตศาล Tribunal d' Instance ตามสัดส่วนกับจำนวนพลเมืองในเขตศาลนั้น คือ จัดแบ่งว่าเขตศาลใด มีพลเมืองเท่าใดจะมีลูกขุนได้เท่าใด ในเขต Tribunal d' Instance ทุกศาลจะมีคณะกรรมการ คณะหนึ่งซึ่งมีผู้พิพากษา Tribunal d' Instance เป็นประธานมีหน้าที่ทำบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเป็นลูกขุนในเขตศาลนั้น คณะกรรมการประกอบไปด้วยนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งศาลนั้นตั้งอยู่

เมื่อได้บัญชีรายชื่อคนที่กล่าวมาแล้ว จะได้รวบรวมบัญชีรายชื่อลูกขุนของ ศาลทุก ๆ ศาลในเขตศาล Cour d' Assises เข้าด้วยกันกลายเป็นรายชื่อลูกขุน ของ Cour d' Assises นั้น ทุก ๆ Cour d' Assises จะมีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ซึ่งมีผู้พิพากษาศาล Tribunal de grande instance เป็น ประธาน ผู้พิพากษาศาล Tribunal d' instance ทุกศาลในเขต Cour d' Assises นั้น ศาลละ 1 นาย และ Commission Départemented เป็นกรรมการ

คณะกรรมการจะมาประชุมกันที่จังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของ Cour d' Assises หัวหน้าศาล Cour d' Assises นั้นจะเป็นผู้กำหนดวันประชุม จะต้องประชุมกันอย่างช้าที่สุดในเดือนกันยายนของทุก ๆ ปี เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อลูกขุนประจำ Cour d' Assises นั้น นอกจากนี้ต้องทำบัญชีรายชื่อลูกขุนสำรองไว้ด้วย จะมีรายชื่อลูกขุนสำรองไว้ประมาณ 200 นาย สำหรับเมืองปารีส และเมืองอื่น ๆ ประมาณ 40 นาย

ประมาณ 15 วัน ก่อนการเปิดพิจารณาคดีครั้งแรกประจำปีของ Cour d' Assises หัวหน้าศาลอุทธรณ์ประจำจังหวัด หรือหัวหน้าศาล Cour d' Assises ในกรณีที่จังหวัดนั้นไม่มีศาลอุทธรณ์ จะจับสลากเลือกลูกขุนจำนวน 27 นาย จากบัญชีรายชื่อลูกขุนของศาลนั้น เพื่อทำหน้าที่เป็นลูกขุนประจำปีนั้น และจะจับสลากเลือกลูกขุนสำรองอีกจำนวน 6 นาย ด้วย

4.4 วิธีคัดเลือกและคัดค้านลูกขุน เมื่อเกิดคดีขึ้นทางศาลก็จะจับสลากเลือก
ลูกขุน ตามบัญชีรายชื่อลูกขุนที่ได้ขึ้นบัญชีไว้ โดยเสมีบนศาลจะชานชื่อเรียกเอาลูกขุนประจำ
สมัยการพิจารณาออกมาทอหน้าจำเลยและอัยการ คุความมีสิทธิคัดค้านผู้ที่จะเป็นลูกขุนในคดีนั้น
ได้ โดยขอให้เอาชื่อผู้นั้นออกจากที่จับสลากได้ จำเลยมีสิทธิคัดค้านก่อนแต่จะคัดค้านเกิน
กว่า 5 ชื่อไม่ได้ อัยการมีสิทธิคัดค้านทอจากจำเลยและคัดค้านได้เพียง 4 คน การคัดค้าน
ไม่ต้องมีเหตุผลแต่อย่างไร

4.5 การพิจารณาชี้ขาดคดี เมื่อไคคณะลูกขุนแล้วศาลก็เริ่มการ
พิจารณาคดีไค โดยลูกขุนนั่ง เรียงรายอยู่ข้างผู้พิพากษาตามลำดับที่จับสลากได้ อัยการนั่งอยู่ทาง
ขวามือบนยกพื้นเดียวกัน จำเลยและทนายนั่งอยู่ทางซ้ายมือต่ำลง ไป ประธานศาลจะกล่าวนำ
สาบาน จากนั้นก็จะเร่งสืบพยานผู้พิพากษาและลูกขุนนั่งฟังร่วมกัน ลูกขุนมีสิทธิถามพยานและ
จำเลยไคโดยขออนุญาตจากประธานศาลก่อน หรือขอให้ประธานศาลถามไค แต่ลูกขุนจะ
ต้องไม่แสดงความเห็นของตนให้ปรากฏจนกว่าจะถึง เวลาประชุมปรึกษา มิฉะนั้น คำชี้ขาด
ของลูกขุนเป็นโมฆะ

เมื่อเสร็จการสืบพยานแล้วไม่มีการสรุปคำฟ้อง และดำไคการและประธานศาล
จะทงคำถามเป็นข้อ ๆ เช่น ถามว่าจำเลยไคฆ่าผู้ตายหรือเปล่า จำเลยมีเจตนาหรือไม่
มีเหตุที่จะลทโทษจำเลยหรือไม่ คำถามเหล่านี้ผู้พิพากษาและคณะลูกขุนจะทงตอบร่วมกัน
ภายหลังจากการประชุมปรึกษาแล้ว แต่จะทงอ่านคำถามเหล่านี้ในทงพิจารณาเสียก่อน

แล้วจึงยุติการพิจารณา ผู้พิพากษาและลูกขุนเข้าประชุมปรึกษากันในห้องประชุมซึ่งเป็น
ห้องทางหากจากห้องพิจารณา เมื่อเข้าไปในห้องประชุมแล้วจะออกมาได้ต่อเมื่อตัดสินคดี
แล้ว ที่ประตูห้องประชุมจะมีหัวหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจเฝ้า ผู้ใดจะเข้าไปไม่ได้ เว้นแต่ได้
รับอนุญาตจากประธานศาล การประชุมปรึกษากันใช้วิธีปากเปล่า ไม่มีสำนวนกรพิจารณา
คดีอยู่ด้วย แต่ถาจำเป็นต้องตรวจเอกสารในสำนวน ประธานศาลจะสั่งให้เอาสำนวน
เข้ามาในห้องประชุมได้ แต่ต้อง เปิดสำนวนนี้ต่อหน้าอัยการและนายจำเลย

เมื่อประชุมปรึกษาคดีกันแล้ว จะมีการตอบปัญหาที่ละข้อไปตามลำดับด้วยการ
ลงคะแนนลับโดยเขียนลงในบัตรว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" แล้วปิดบัตรยื่นให้ประธานศาล
ประธานศาลจะเป็นผู้นับคะแนนต่อหน้าที่ประชุมแล้วจึงผลการลงคะแนนและจดไว้ทันที
โดยมีหลักการนับคะแนนว่าบัตรลงคะแนนเสียงนั้นเป็นคุณแก่จำเลยหมก

คำตัดสินที่เป็นโทษแก่จำเลย รวมทั้งคำปฏิเสธเหตุบรรเทาโทษต้องได้รับ
คะแนนเสียงข้างมากอย่างน้อย 8 เสียง ขึ้นไป ที่ประชุมจะต้องตอบปัญหาข้อเท็จจริง
เสียก่อน ถ้าตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องจริง จะต้องตอบปัญหาข้อกฎหมาย
ควรวาการกระทำของจำเลยผิดกฎหมายอาญาค้วยหรือไม่ ถ้าผิดเป็นความผิดฐานใด การ
ฟ้องร้องถูกต้องหรือไม่ ถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดและการฟ้องร้องนั้นถูกต้องจะลงโทษ
จำเลยประการใด ในตอนออกเสียงลงโทษจำเลย ถ้าหากได้ลงคะแนนไป 2 รอบแล้วยัง
ไม่มีโทษใดเป็นคะแนนเสียงข้างมาก จะต้องลงคะแนนเป็นรอบที่ 3 ในครั้งนี้โทษที่หนักสุด
จะต้องถูกตัดออกไป ถ้ายังไม่ได้คะแนนเสียงข้างมากอีก จะต้องลงคะแนนเป็นรอบที่ 4
โดยตัดโทษที่หนักที่สุดในรอบที่ 3 ออกไป ทำดังนี้จนกว่าจะได้โทษที่ลงคะแนนเสียงข้างมาก

เมื่อตกลงกันได้แล้วก็ทำคำชี้ขาด และคำพิพากษาออกมาอ่านให้จำเลยฟังใน
ห้องพิจารณาโดยอ่านคำตอบ คำถามที่ค้างไว้แต่ละข้อไปจนหมกแล้วจึงถึงคำพิพากษาที่ให้
ลงโทษหรือที่ปล่อยจำเลย จึงเป็นอันหมกหน้าที่ลูกขุน

การเป็นลูกขุนถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นลูกขุนแล้วถ้าไม่ปฏิบัติหน้าที่จะมีความผิด และการเป็นลูกขุนนี้ไม่มีประโยชน์ตอบแทนอย่างใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Gerhard O.W. Mueller, International Criminal Law,
(Sweets Maxwell: London, 1965), pp. 375 - 391